

canda sit copula cum muliere mortuâ. Quidam volunt illam revocandam esse ad bestialitatem, alii ad fornicationem, et alii ad pollutionem. Tam horribile est scelus istud ut, postpositâ quæstione speculativâ, clarè nobis videatur circumstantiam mulieris mortuæ necessariò declarandam esse, et insuper qualitatem consanguinitatis, affinitatis, conjugii aut voti quam habebat vivens.

CAPUT QUARTUM.

DE PECCATIS LUXURIE NON CONSUMMATÆ.

Luxuria non consummata ea est quæ usque ad seminis effusionem non progreditur. Ad eam referuntur delectatio morosa, oscula, tactus et aspectus impudici, ornatus mulierum, picturæ et sculpturæ indecentes, turpiloquia, libri obsceni, choræ seu saltationes et spectacula. De his omnibus quædam ad praxim attentia breviter dicturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

De delectatione morosâ.

Sub hoc titulo omnes cogitationes malæ in genere luxuriæ comprehenduntur, scilicet desiderium, quod potest esse efficax vel inefficax, gaudium et delectatio morosa propriè dicta.

Desiderium est actus voluntatis quo quis opus malum, v. g., fornicationem, intendit

facere, media ad illud perveniendi quærens, vel optaret illud exequi si posset, dicens, v. g., intra se: fornicari vellem cum tali personâ, sciens tamen illud sibi impossibile esse; in priori casu, desiderium dicitur *efficax*; in posteriori verò, *inefficax*. Igitur desideria versantur circa futurum.

Gaudium, è contrâ, respicit præterita: est deliberata complacentia in recordatione operis mali peracti, ut, v. g., si quis gaudeat de copulâ præteritâ aut de colloquiis malis: ad hanc speciem revocatur displicentia malum, datâ occasione, non fecisse, v. g., puellam non seduxisse, advertendo illam facile seduci potuisse.

Delectatio morosa propriè dicta est libera complacentia in re malâ, per imaginationem exhibitâ ut præsentem, sine desiderio illam faciendi, v. g., si quis fingat se fornicari, et in eo actu sic representato, illum perficere non intendens, libero consensu sibi complacet.

Dicitur *morosa*, non à duratione complacentiæ, cum unicum instans ad consummandum peccatum internum sufficiat, sed quia voluntas in eâ delectatione, post advertentiam, quiescit et moratur. His notatis,

1° Certum est desiderium rei malæ esse peccatum ejusdem rationis et speciei ac res ipsa quæ desideratur, quia voluntas est sedes peccati: at ubi verum existit desiderium rem malam assequendi, plena est in eâ voluntas; ergo, etc. Undè sequitur peccatum istud ex objecto specificari. Igitur qualitas objecti desi-

derati et circumstantiæ ejus speciem peccati mutantem aut illud intra eandem speciem graviter augentes, declarandæ sunt in confessione; v. g., qui consanguineam aut affinem concupivit, hanc circumstantiam ipsumque gradum consanguinitatis aut affinitatis aperire debet, etiamsi, per mentis abstractionem, solam copulam, sine respectu ad vinculum consanguinitatis aut affinitatis, desiderasset, quia malitia incestus per abstractionem ab objecto separari non potest: secus esset, si talis circumstantia penitus ignoraretur. Non sufficit ergo ut pœnitens dicat generatim se mala desideria habuisse, se impura desiderasse: specificare debet quid desideraverit, an copulam, an tactus solummodo vel aspectus, an cum personâ in genere, et cujus sexus, an cum personâ determinatâ, liberâ vel aliquo vinculo detentâ, etc.

2° Non minus certum est liberam voluntatis complacentiam in actu luxuriæ præterito ejusdem esse malitiæ cum illo: voluntas quippè totum amplectitur objectum circumstantiis suis vestitum; ergo totam malitiam ejus de novo induit. Ità pariter, si aliquem pœniteat malum in occasione præteritâ non fecisse, ut patet.

3° Certum est adhuc liberam mentis delectationem in re venereâ, per imaginationem exhibitâ ut præsentem, esse peccatum mortale; nam res ipsa, ut supponitur, est mortaliter mala; qui autem rei mortaliter malæ libero consensu adhæret, v. g., fornicationi cogitatæ ut præsentem, in hoc ipso legi Dei adversatur; ergo, etc.

Unde legitur in libro Sap. 1, 3., *Perversæ cogitationes separant à Deo*; et in Proverb. 4, 23: *Omni curâ serva cor tuum.*

Multi auctores dicunt delectationem morosam non ab objecto externo, sed ab objecto in mente representato specificari; et in hoc à desiderio differre. Ratio disparitatis est quòd desiderium tendat in objectum prout est in se, ac proinde omnes malitias ejus cognitæ necessario contrahat, quâcumque præcisione facta, dum simplex delectatio in objecto representato quiescit; ergo, etc. Hinc qui liberè delectatur in copulâ cum alteri nuptâ, consanguineâ, affine aut moniali, sed apprehensâ tantum ut muliere, malitiam adulterii, incestus aut sacrilegii probabiliter non contrahit. Ità *C. de Lugo, Bonacina, Layman*, alique non pauci apud *S. Ligorium, l. 5, n° 15*, qui dicit hanc sententiam esse valdè probabilem.

Attamen multi alii tenent sententiam oppositam esse probabiliorē, quia differentia inter desiderium et simplicem delectationem allegata, ipsis non videtur fundata: delectatio, inquit, sicut desiderium, totum complectitur objectum cognitum, non obstante præcisione à mente factâ. Sic *S. Antoninus, Cajetanus, Lessius, Sanchez, Suarez, Sylvius, P. Antoine, Collet, Dens, etc.* Utraque opinio est probabilis; posterior est tutior; sed sæpè difficile est obtinere à pœnitentibus ut circumstantias objecti cogitati aperiant; tunc prudentes confessarii, priori opinione innixi, ab importunis quæstionibus abstinēt.

4° Qui, advertens se delectari in re venerèa exhibità ut præsentì, maneret indifferens, probabilius mortaliter peccaret, etiamsi motus inordinatos non sentiret, quia rei malæ adhæreret, aut saltem gravi periculo ei adhærendi sese exponeret: *sic ferè omnes theologi in praxi.*

5° Juvat notare cogitationem rei malæ à delectatione in re malâ multùm differre. Res comparatione illustratur: qui voluntariè in homicidio, per imaginationem sibi exhibitò ut præsentì, delectaretur, certè mortaliter peccaret: at qui cogitat vel loquitur de homicidio ab altero patrato vel patrando, non ideò peccat. Similiter et in re turpi: simplex de illâ aut de illius delectatione cogitatio, secundùm se non est peccatum; item nec cogitatio, recordatio aut prævisio ejus; alioquin medici, theologi, confessarii, præcones, hujusmodi materiis studentes, de illis scribentes, tractantes, aut loquentes, necessariò peccarent, quod nemo dicere potest.

Hoc tamen est discrimen inter cogitationem homicidii alteriusve rei malæ, et cogitationem rei turpis, quòd posterior semper sit periculosa propter naturalem concupiscentiam nostram; non ità verò prior, quia talis non existit proclivitas in naturâ nostrâ. Voluntaria ergo rei turpis exhibitio in mente, nisi aliquo fine honesto excusetur, est peccatum veniale aut mortale, juxta periculi rationem.

Notandum est adhuc sensum delectationis à consensu in delectationem distinguendum

esse: unus enim sæpè est necessarius et ideò à peccato immunis, alter verò semper à voluntate pendet. Aliud est igitur sentire et aliud consentire.

Multi sensum et consensum, cogitationem rei malæ et delectationem in re malâ, promiscuè sumentes, in magnâ idearum confusione versantur et scrupulis torquentur: ut igitur ab hujusmodi tenebris et anxietatibus liberi evadant, sedulò instruendi sunt. Qui castitatem sincerè diligunt, certò judicare possunt se motibus concupiscentiæ non consensisse, quoties aliqua confusio vel incertitudo remanet in eorum mente; si enim consensissent, mutationem propositi advertissent ejusque memoriam retinerent; ergo, etc.

Qui è contrà perniciosam habent consuetudinem libidinibus inserviendi, ubi dubitant an consenserint nec ne, judicare debent se consensisse, quia si proclivitatem animæ cohibuissent, conatùs adhuc memores essent: igitur peccata luxuriæ, ultra modum, brevi tempore multiplicant, et meritò cum prophetâ poenitente dicere possunt: *Comprehenderunt me iniquitates meæ.... multiplicatæ sunt super capillos capitis mei.* Ps. 39, 13.

Quæritur an liceat sponsis et viduis delectari de copulâ futurâ vel præteritâ?

R. 1° Sponsi de futuro et vidui non peccant judicando delectationem his actibus esse annexam, nec prævidendo se eam experturos, vel recordando se eam percepisse: talis quippè notitia non est delectatio in re venerèa, ut patet.

Si quod igitur existat peccatum, certè in periculo ulterius progrediendi situm est: periculum autem istud majus, vel minus, vel nullum est; ergo similiter et peccatum.

R. 2° Si sponsi aut vidui consentiant in delectationem carnalem, ex prævisione copulæ futuræ, vel ex recordatione copulæ præteritæ nascentem, mortaliter peccant; copulam enim sibi exhibent ut præsentem, ac in eâ voluntariè delectantur: porrò copula præsens, respectu eorum est fornicatio, cum non sint conjugati; ergo, etc.

R. 3° Conjux sibi delectans, in absentia compartis suæ, de copulâ ut præsentem, probabilius mortaliter peccat, maximè si spiritus genitales graviter commoveantur, non præcisè quia consentit in rem sibi vetitam, sed quia gravi periculo pollutionis ordinariè se exponit. Si autem in copulâ futurâ vel præteritâ liberè sibi complaceat, non tantum incurrit pollutionis periculum, et ideò multi dicunt eum tunc venialiter tantum peccare. Ità Sanchez, Bonacina, Lessius, Cajetanus, La Croix, Suarez, S. Ligorius, etc.

Alii verò multi contendunt semper, moraliter loquendo, tunc adesse peccatum lethale, tum propter periculum, tum propter commotionis spirituum inordinationem, quæ fine legitimo cohonestari non potest. Sic Navarrus, Azor, Vasquez, Layman, Henno, P. Antoine, Collet, etc. Arguendi sunt ergo conjuges ita sibi delectantes et hortandi ut partem tutiorem amplectantur. Non tamen nimia severitate

tractandi sunt, nec quæstionibus ipsis odiosis lacescendi.

ARTICULUS SECUNDUS.

De osculis, tactibus, aspectibus impudicis et ornatu mulierum.

Notandum hinc non agi de osculis, tactibus, etc., inter personas conjugatas, sed liberas: de conjugatis alibi dicemus.

§ I. — De osculis.

1° Oscula in partes honestas, in manum scilicet aut in genam, ex naturâ suâ non sunt mala, etiam inter personas diversi sexûs: hoc ex constanti hominum persuasione et praxi ubiquè receptâ comprobatur.

Hinc 1° oscula more consueto inter infantes libidinis incapaces habita nullius arguuntur mali; 2° oscula matrum, nutricum, etc., in infantes suos vel sibi commissos non imputantur ad peccatum; 3° nec oscula, saltem ordinariè, aliarum personarum in infantes teneræ hujus ætatis, sive masculos, sive feminas.

2° Oscula etiam honesta ex motivo libidinis data vel accepta, inter personas ejusdem vel diversi sexûs, sunt peccata mortalia. Oscula autem in partes corporis insolitas, v. g., in pectus, in mamillas, vel more columbarum, linguam in os intromittendo, exercita, ex intentione libidinis fieri censentur, aut saltem grave periculum libidinis inducunt, et ideò à peccato mortali excusari nequeunt.

3° Certum est oscula etiam honesta proximum pollutionis vel motuum libidinis vehementium periculum inducentia, reputanda esse peccata mortalia, nisi fortè gravis existat ratio ea dandi vel in se permittendi, quia tali periculo se exponere, sine necessitate, peccatum est mortale.

4° Certum est, è contrà, oscula honesta, more solito exercita, sine morali periculo libidinis, in signum urbanitatis, benevolentiae, amicitiae, v. g., ante profectum, ad reditum, nullo modo esse peccata: sic omnes ubique apprehendunt.

Hæc dicta non sint pro religiosis aut monialibus, nec pro ipsis secularibus viris ecclesiasticis, qui præter naturalem quamdam indecentiam, communiter personas alterius sexûs sic deosculari non possunt, quin scandalum generent et religionem in contemptum adducant.

5° Oscula in se honesta, more solito, sed ex levitate aut joco habita, sine gravi libidinis periculo, peccatum veniale non excedunt; cum enim supponantur honesta, mala esse non possunt nisi ratione periculi: at supponitur, ex alterâ parte, periculum esse leve; ergo, etc.

Hinc 1° qui puellam in matrimonium requirens, eam quandoquè, v. g., in adventu et profectu, honestè amplexatur, sine periculo motuum libidinis, aut saltem sine periculo eis consentiendi, peccati mortalis non est accusandus: imò, si adsit ratio hunc actum cohonestans, v. g., timor fundatus ne appareat

scrupulosus aut singularis, ne in derisionem et ludibrium aliorum incidat, nullatenus peccabit. 2° Simili ratione excusatur puella quæ amplexus honestos declinare non potest, quin ludibrio exponatur, vel juveni eam requirenti displiceat. 3° Non statim gravis peccati accusandi sunt juvenes utriusque sexûs, qui in nonnullis jocis, decenter et sine pravâ intentione, se invicem amplexantur: prudenter avocandi sunt quidem ab istis ludendi modis, propter periculum eis sæpè annexum; at salutis eorum multum interest ut peccati mortalis rei non leviter habeantur.

§ II. — De tactibus impudicis:

1° Suppono tactus in se aut in alios ex intentione libidinosâ non exerceri; nam tunc peccata essent mortalia, salvis iis quæ de tactibus inter conjuges infra dicturi sumus.

2° Si tactus isti ex solâ necessitate fiant, v. g., ad curandas infirmitates, nullo modo sunt peccata, etiamsi spiritus genitales commoveantur, vel pollutio excitetur, secluso voluntatis consensu: hoc patet ex suprâ dictis, ubi de pollutione.

3° Si absque legitimâ causâ exercentur tactus valdè turpes in alias personas, sive alterius, sive ejusdem sexûs, à peccato mortali excusari nequeunt, propter evidens periculum commotionis spirituum et pollutionis. Tales semper reputandi sunt tactus in partes venereas, aut in vicinas; itè in mamillas mulierum, etiam

super vestes, si manus physicè ponatur *morosè*, quia, propter sympathiam, gravis tunc existit periculum commotionis spirituum et pollutionis. Si autem sola indumenta mulieris leviter tangerentur, peccatum non videretur mortale, quia ille actus proximè in venerem influere non natus est.

La Croix, l. 3, n° 902, à mortali probabiliter excusat ancillas verenda puerorum, eos vestiendo, tangentes, nisi *morosè* aut cum delectatione hoc agant. Non putamus eas excusari posse, si absque necessitate id faciant, propter suum et puerorum periculum, maximè si pueri, sive masculi, sive feminei sexûs incipiant crescere. Summâ vigiliâ caveant parentes à perditis ancillis, quæ malum pueros adhuc teneros præmaturè frequenter edocent.

4° Mortaliter procul dubio peccaret mulier quæ, etiam sine affectu libidinoso, permetteret se tangi in pudendis aut in partibus vicinis, vel in mamillis; tunc enim manifesto veneris periculo se exponeret, et insuper libidinis alterius participaret; teneretur ergo tangentem statim repellere, increpare, percutere, manum ejus violenter auferre, ab eo fugere aut clamare, si spes auxilii affulgeret. *Billuart, t. 13, p. 478*.

5° Propria verenda sine causâ *morosè* tangere est peccatum veniale aut mortale, pro ratione periculi ulterius progrediendi: periculum enim non est idem pro omnibus: in pluribus leves tactus sensus commovent et in proximum pollutionis periculum conjiciunt; alii verò sunt insensibiles sicut ligna et lapides.

Hi ergo tantam diligentiam adhibere non tenentur, quantam alii qui ad venerem procliviores sunt.

Diximus *sine causâ*: nullum quippè est peccatum in hujusmodi tactibus, si ex rationabili causâ et sine ullo affectu pravo exercentur, v. g., ad mundandas sordes vel ad sedandum pruritus. Quinimò, secluso consensûs periculo, seipsum tangere liceret cum prævisione motuum vel etiam pollutionis, præter voluntatem accidentis, si gravis existeret causa, v. g., infirmitas curanda, vel, juxta multos, pruritus intolerabilis, ut nonnunquam in mulieribus accidit, sedandus. Vide *S. Ligorium, l. 3, n° 419*.

6° Tactus ex joco vel levitate in partes honestas alterius personæ, ejusdem vel alterius sexûs, sine gravi periculo libidinis, non judicandi sunt mortales: tota enim illorum malitia ex periculo deducitur: supponimus autem periculum esse leve; ergo, etc.

Undè manum mulieris tenere, digitos contorquere, collum aut scapulas leviter tangere, pedem super pedem ejus transeundo ponere, etc., non est peccatum mortale, nisi ratione personalis sui vel alterius miseræ, grave existat periculum libidinis.

Contrà verò juvenis, qui puellam in genua sua trahit et ibi sedentem tenet vel eam amplexando in se comprimit, saltem ordinariè mortaliter peccat, et mulier, hæc voluntariè patiens, à mortali non magis excusari potest.

Actiones hujus generis inter personas ejus-

dem sexûs sæpè grave generant periculum ad turpia deveniendi, ut experientiâ nimis constat: sedulo igitur fugiendæ aut cavendæ sunt, nec facilè à peccato mortali excusandæ, maximè quandò ex affectu sensibili procedunt.

Hæc verò aliaque similia inter impuberes non sunt peccata mortalia, quia periculum pollutionis nondùm existit. Ab iis tamen generibus jocosum prudenter avertendi sunt juvenes, quia decentiæ regulas nunquam citiùs discere possunt et à peccatis etiam venialibus, maximè in hæc materiâ, cautè removendi sunt.

7° Genitalia brutorum libidinosè tangere est peccatum mortale, ad bestialitatem pertinens: ea ex curiositate, joco aut levitate usque ad effusionem seminis contrectare, est adhuc peccatum mortale, non ratione deperditionis seminis belluæ, sed quia talis actio libidinem tangentis vehementer excitat. Sic *S. Ligorius*, l. 3, n° 420, *Collet*, *Billuart*, et communissimè alii, contra *Diana* et *Sanchez*, qui tamen sententiam suam postea reformavit. Ea denique sine affectu libidinoso tangere, sed non usque ad seminis perditionem, juxta *La Croix*, *Sanchez* et *S. Ligorium*, non esset peccatum mortale. *Concina*, *Collet*, *Billuart*, etc., oppositum affirmant, contententes actionem istam esse graviter periculosam. Quisque ergo castitatis amans cautè ab his actibus abstinebit, et tamen confessarii prudenter agere debent erga eos qui in hoc genere delinquant, ne eos absque fructu vel periculosè conturbent.

Qui, ex necessitate, animalia domestica, ut

equos, tauros et porcos, ad coendum adjurant, non peccant, etsi motus libidinis assurgant, modo eis non consentiant. *Ità omnes.*

§ III. — De aspectibus impudicis.

Experientiâ constat aspectus in venerem minùs influere quàm tactus: attamen negari non potest eos sæpissimè esse peccata mortalia aut venialia, juxta intentionem, consensum aut periculum.

1° Certum est quoscumque aspectus, etiam in se honestos, sed ex pravâ intentione habitos, esse peccata mortalia: hoc patet.

2° Si aspectus impudici motus concupiscentiæ excitent, et assensus eis præbeatur, peccatum sine dubio erit mortale.

3° Si, extra casum necessitatis aut gravis utilitatis, deliberatè aspiciantur partes venereæ aut vicinæ grandioris personæ alterius sexûs, sine affectu libidinoso, peccatur mortaliter; nam illi aspectus motus libidinis ipsamque pollutionem moraliter excitant; ergo, etc.

Dixi 1° *deliberatè*, quia oculos in verenda personæ alterius sexûs leviter et casu conjicere, sine pravo affectu, non est peccatum mortale.

Dixi 2° *grandioris personæ*, aspectus enim hujusmodi in infantes non ità libidinem excitant, idcirco peccata mortalia non sunt. Undè ancillæ et nutrices quæ pueros sibi commissos sic aspiciunt, mortaliter non peccant, nisi morosè id faciant, vel cum libidine aut cum

periculo sibi proprio. Similiter impuberes se invicem nudos conspicientes, fortè mortaliter non peccant, quia libidinis non ità sunt capaces; secùs dicendum si grave incurrant periculum.

4° Qui propria verenda morosè conspicit, mortaliter peccat, quia ferè impossibile est motus libidinis indè non proventuros: secùs esset si ex merà curiositate ea leviter aspiceret, maximè si locum haberet præsumendi se periculum grave non incursum. Si quæ autem existeret necessitas vel utilitas id faciendi, secluso libidinis periculo, nullum esset peccatum.

Morosè aspicerè ubera pulchræ mulieris nuda, est peccatum mortale, propter periculum tali conspectui annexum. Non verò ità peccant qui, secluso speciali periculo, vident matres aut nutrices infantulos lactantes: hæ tamen mulieres prudenter se occultare debent, ne incautæ scandalum aliis et præsertim juvenibus præbeant.

6° Oculos in formosam alterius sexûs personam figere, sæpè grave est peccatum, quia talis consideratio plena est periculi: verumtamen, si, omnibus, attentis, periculum non sit grave, et desit affectio libidinosa, peccatum est tantùm veniale. Non ideò necesse est demissis oculis incedere et neminem conspicerè: naturaliter quippè et sine ullo conatu justum tenendum est medium.

7° Qui, sine affectu libidinoso et morosâ consideratione, quasdam partes mulieris nudas,

sed honestas, videt, v. g., pedes, crura, brachia, collum, scapulas, secluso speciali periculo, mortaliter non peccat; tales enim aspectus venerem ordinariè graviter non excitant, maximè si mos has nuditates effecerit communes, ut videtur apud personas utriusque sexûs tempore ætatis promiscuè laborantes in agris. Ità *Sylvius, Billuart, S. Ligorius*, etc.

8° Oculos ex curiositate vel ex levitate in pudenda ejusdem sexûs conjicere, ut contingit inter viros simul natantes, vel inter mulieres simul se lavantes, peccatum mortale esse non videtur, nisi affectus libidinosus vel speciale adsit periculum, quia talis visio sensus graviter non excitat: secùs manifestè dicendum, si aspectus esset morosus. *Ità citati auctores.*

Caveant nihilominùs natantes ne, postpositâ verecundiâ christianâ, alienis oculis, præsertim personarum diversi sexus, nudos se objiciant: aut in locis remotis et solitariè se lavent, aut ad minùs partes secretas semper habeant modestè tectas.

9° Genitalia brutorum eorumque coïtus ex solâ curiositate vel levitate aspicerè, non est peccatum mortale, quia communiter indè non grave nascitur periculum.

10° Idem dicendum est de aspectu picturarum et sculptilium parùm decentium, quæ spiritus graviter non commovent: tales sunt imagines aut sculpturæ angelos vel pueros repræsentantes nudos aut quasi nudos, sicut plures in templis christianis exponuntur. A mortali verò excusare nolunt doctores eos qui

morosè conspiciunt tabellas vel statuas verenda personarum alterius sexûs grandioris ætatis omninò nuda exhibentes, nisi ratione pueritiæ, senectutis aut complexionis frigidæ, à gravi periculo sint immunes. *S. Ligorius, l. 3, n° 324, etc.*

Notandum est oscula et tactus ex objecto specificari, ac proindè quandò sunt peccata mortalia, circumstantias personarum declarandas esse. Non ità consentiunt auctores de aspectibus; multi tamen volunt eos speciem objecti sui induere: tutius est ergo has circumstantias aperire. Quis auderet affirmare filium, v. g., qui pudenda matris suæ libidinose conspexisset, vel conspiciere desideravisset, talem circumstantiam declarare non teneri?

§ IV. — De ornatu mulierum.

De ornatu mulierum specialiter tractant *S. Thomas, in 2, 2., q. 169, art. 2, Sylvius, t. 3, p. 871, Pontas, Collet, Billuart, etc.*

Notandum est ad quatuor ordinari posse cultum corporis, scilicet 1° ad illud contra injurias aeris protegendum; 2° ad tegendas partes naturæ verecundas; 3° ad servandam proprii statûs decentiam, juxta morem patriæ, et 4° ad augendam pulchritudinem et ad aliis placendum. Primum et secundum sunt necessaria; tertium est conveniens et licitum: ratio enim approbat ut unusquisque decentiam statûs sui secundum morem patriæ semper conservet. De ornatu igitur in quarto sensu

accepto nobis dicendum est, et speciatim de ornatu mulierum, quia mulieres ad hoc genus peccati multò procliviores esse semper consueverunt, et quia suo apparatu oculos virorum allicientes, sæpè occasionem ruinæ spiritualis eis subministrant. Itaque:

1° Mulier conjugata eâ intentione decenter se ornare potest, ut viro suo placeat, idque probatur sequentibus B. Pauli verbis, I ad Corinth. 7, 34: *Quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodò placeat viro;* et his aliis, I ad Tim. 2, 9: *Mulieres in habitu ornato, cum verecundiâ et sobrietate ornantes se.* Ergo ad placendum viris suis decenter se ornare possunt, juxta conditionis suæ statum.

2° Puella aut vidua quæ, juxta conditionem suam, decenter se ornat ut viris castè placeat et sponsum inveniat, non peccat: matrimonium quippè ipsi licitum est; ergo et ea quæ ad inveniendum conveniens matrimonium necessaria sunt.

3° Mulieres verò quæ viros non habent, nec habere volunt, vel quæ non sunt in viâ habendi, ut ait S. Thomas, mortaliter peccant, si eâ intentione se ornent ut amorem viris inspirent; cum enim, ex suppositione, amor ille ad matrimonium terminari non debeat, necessariò est impurus. *A fortiori* mortaliter peccarent mulieres conjugatæ quæ talibus ornamentis amorem alienis viris inspirare vellet. Si autem ex solâ levitate aut vanitate, vel propter quamdam jactantiam ità se vestiant, communiter non mortale est peccatum, sed

veniale. Sic *S. Thomas*, *Sylvius*, et communis alii.

4° Faciem fucō pingere ad tegendum defectum naturalem, ad placendum marito, sponso aut juveni cui destinata est puella, nullum est peccatum, juxta *S. Thomam*, *S. Franciscum Salesium*, *Sylvium*, *S. Ligorium*, etc.; ad placendum viris sine relatione ad legitimum matrimonium, est peccatum mortale: et eo sensu SS. Patres talem usum velut grave peccatum exhibuerunt. Ex solâ vanitate id facere, esset peccatum *in se* veniale. Itâ adhuc *S. Thomas*, 2, 2, q. 169, art. 2, ad. 2^m, quidquid dicat Continuator *Tournely*, t. 6, p. 304, et plerique alii theologi.

Dixi *in se*, quia fieri potest ut, ratione periculi, scandali vel alterius circumstantiæ, peccatum fiat mortale.

5° Uti alienis capillis ad ornamentum, sicut lanâ, lino et pellibus animalium utimur, vel nullum est peccatum, inquit *Sylvius*; vel solùm veniale, si nempè ille ornatus, habitâ ratione conditionis, sit superfluus aut ex vanitate procedat.

Similiter habere caput discoopertum et capillos intortos, juxta morem introductum, vel nullum, vel veniale tantum est peccatum, propter easdem rationes: secus dicendum esset de eis quæ morem introducerent, vel pravâ intentione sic agerent, et eo sensu accipi debent hæc B. Pauli verba, I ad Tim., 2, 9: *Non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste pretiosâ*; et alia B. Petri, I Epist., 3, 3.

6° Vestes alterius sexûs induere cum intentione aut gravi periculo libidinis, vel cum notabili scandalo, peccatum est mortale, ut patet: ex necessitate, v. g., ad se occultandum, vel defectu aliarum vestium, secluso scandalo et periculo, nullum est peccatum. Si ex joco vel ex solâ levitate id fiat, et absit scandalum ac periculum, veniale tantum est peccatum. Itâ *Sylvius*, explicans *S. Thomam*, et dicens præceptum Deuteron. 22, 5: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste femineâ: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc*, esse partim positivum, et eâ ratione Judæos olim sub mortali obligasse, sed novâ lege abrogatum fuisse, partim verò naturale et eo respectu sub mortali aut sub veniali obligare, secundum circumstantias.

7° Eâdem ratione judicandum est eos qui utuntur larvis, non semper mortaliter peccare, si nempè ex joco vel ex levitate, secluso scandalo et periculo, sic agant, præsertim quando vestes proprii sexûs non mutant, sed tantum conditionem, ut si servus in vestibus domini, aut puella in ornatu dominæ appareant. Hæc decisio est contra *Pontas* et *Collet*.

Rarò tamen à mortali excusari possunt qui extraneis et singularibus vestibus ac larvis in publicis congressibus utuntur, propter indecentiam, periculum ac scandalum. Nec pariter à mortali excusantur qui ex professo tales vestes aut larvas ad hunc solum usum destinatas conficiunt aut vendunt. Secus verò dicendum est de iis qui larvatos aspiciunt eosque deri-